

OPONENTSKÝ POSUDEK

Jméno disertanta:	Ivan Sviatkin
Téma práce:	Vlastnictví a odpovědnost při těžbě nerostných surovin na Měsíci a asteroidech
Rozsah práce:	164 stran vlastního textu (179 včetně příloh)
Datum uzavření rukopisu:	31. 3. 2023 (podle údajů uvedených v práci)

I. Předmětem disertační práce je posouzení mezinárodněprávní úpravy těžby přírodních zdrojů v kosmickém prostoru a mezinárodněprávní odpovědnosti za činnosti s takovou těžbou související. Pokud jde o první část tématu, autor ve své práci popisuje historický vývoj kosmického práva, jakož i širší ekonomický a věcný kontext daného tématu (popis přírodních zdrojů, jejichž těžba by byla patrně v budoucnu aktuální, nynější či plánované aktivity mezinárodních organizací a soukromých subjektů v této oblasti) a důsledky stále výraznější komercializace činností ve vesmíru, srovnává danou problematiku s mezinárodněprávními úpravami a praxí v jiných relevantních oblastech mezinárodního práva (těžba zdrojů z mořského dna, oblast telekomunikací) a analyzuje relevantní vnitrostátní právní úpravy a aktuální praxi vybraných států a dalších subjektů týkající se potenciální těžby přírodních zdrojů v kosmickém prostoru. V části o právní odpovědnosti se autor věnuje různým (potenciálně) aplikovatelným právním režimům mezinárodněprávní odpovědnosti a vzájemnému vztahu těchto režimů, včetně problematiky sdílení odpovědnosti mezi více subjekty mezinárodního práva, jakož i odpovědnosti nevládních subjektů (těžařských společností) za činnosti v kosmickém prostoru. Obecně vzato je cílem autora posoudit, zda je těžba přírodních zdrojů v kosmickém prostoru přípustná, jaké existují „mezery“ v platné mezinárodněprávní úpravě a jakým směrem může či by měla případná právní regulace těchto činností směřovat, a popsat problematiku (mezinárodně)právní odpovědnosti za tuto těžbu, včetně možných modelů odpovědnosti soukromých subjektů (s. 7 práce).

II. Formálně je práce podle mého názoru zpracována kvalitně. Práce je přehledně členěna na kapitoly a podkapitoly a obsahuje bohatý, různorodý a aktuální poznámkový aparát, který svědčí o tom, že autor se tématu dlouhodobě věnuje a detailně je prostudoval. Samotný obsah práce je členěn logicky, práce je sepsána čtivě a srozumitelně.

Pokud jde o obsah práce, oceňuji zasazení tématu do kontextu užitečných technických informací (úvod a přehled o významu přírodních nerostných zdrojů v kosmu, popis ekonomického kontextu spočívajícího v komercializaci kosmických aktivit), jakož i podrobný popis praxe a vnitrostátní úpravy týkající se těžby kosmických přírodních zdrojů ve vybraných státech, zejména v USA a Lucembursku (včetně významné americké iniciativy „Artemis Accords“) a srovnání s praxí mezinárodních organizací v jiných oblastech kosmických činností. Autor v práci adekvátně popisuje různé „trendy“ a směry úvah o dalším vývoji mezinárodněprávní úpravy těžby kosmických přírodních zdrojů (úpravy, která musí či bude muset reagovat na zrychlující se technický rozvoj a komercializace činností v kosmickém prostoru při zachování platných zásad kosmického práva).

Autor sice vychází z premisy, že OSN „se nejeví jako vhodný subjekt pro regulaci komerční stránky vesmírných aktivit“ (s. 27 a 29) a spíše kladně nahlíží na „přínos „decentralizovaného legislativního procesu“ v oblasti právní úpravy těžby kosmických přírodních zdrojů (s oběma závěry lze polemizovat – již jen proto, že právní jistotu pro ochranu zájmů států, resp. „blaha všech národů“, jakož i zájmů komerčních, patrně poskytne nejlépe universálně platný mezinárodněprávní rámec, jenž může vzniknout podle všeho jen v rámci OSN). Současně však akademicky náležitě a podle mého názoru vyváženě analyzuje problém z různých stran a uvádí jak

argumenty, které tato východiska podporují, tak kritické argumenty, které je zpochybňují, a popisuje klady a možné přínosy, ale i problematické prvky a možné negativní důsledky jednostranných aktivit a vybraných vnitrostátních úprav těžby přírodních zdrojů v kosmu (mj. kapitola 5 části I).

Jak je uvedeno výše, autor se v práci mimo jiné podrobně věnuje komerčním souvislostem a vnitrostátním právním úpravám a praxi vybraných relevantních států. Tento přístup obohacuje práci o praktický vzhled, jenž je nezbytný pro posuzování aktuální a případné budoucí mezinárodněprávní úpravy tématu, o němž práce pojednává. Podle mého názoru nicméně mohla být věnována přece jen poněkud větší pozornost mj. normativnímu rozboru Dohody o činnosti států na Měsíci a jiných kosmických tělesech, jakož i srovnání s mezinárodněprávními úpravami těžby přírodních zdrojů v jiných mezinárodních prostorech. Obě tato témata jsou v práci obsažena. Dohoda o Měsíci nicméně představuje, přes svůj omezený dosah a možnou dílčí neaktuálnost, prozatím jedinou platnou mnohostrannou smluvní úpravu těžby kosmických přírodních zdrojů.¹ Poněkud podrobnější srovnání s existujícími, či navrženými a již neplatnými, režimy těžby přírodních zdrojů v jiných mezinárodních prostorech by pak mohlo vést ke konkrétnějším úvahám o možných budoucích podobách mezinárodněprávního režimu těžby přírodních zdrojů v kosmickém prostoru (při vědomí jeho specifčnosti a aktuální „decentralizace“ právní úpravy v této oblasti).

Určitou revizi před případnou budoucí publikací práce by pak podle mého názoru zasluhovala tematicky významná druhá část (kapitola 8) práce pojednávající o složitém tématu mezinárodněprávní odpovědnosti při těžbě nerostných surovin v kosmickém prostoru a upozorňující na řadu zajímavých a důležitých aspektů tématu (odpovědnost za rušení kosmických činností ze Země, sdílená odpovědnost, řešení odpovědnostních nároků z kosmických činností v praxi). Podle mého názoru kapitola místy nabírá obecnějšího rázu pojednání o odpovědnosti i nad rámec tématu těžby přírodních zdrojů. V některých částech by kapitola zasluhovala vyjasnění pojmů a konceptů,² a poněkud přehlednější (a stručnější) strukturování témat (včetně uplatnění jednotlivých odpovědnostních režimů a jejich vzájemného vztahu).

Jako dílčí připomínku dále uvádím podle mého názoru nedostatečně odůvodněný závěr o změně výkladu pojmu „mírové účely“ ve Smlouvě o zásadách činnosti států při výzkumu a využívání kosmického prostoru včetně Měsíce a jiných nebeských těles (s. 47 a 55). Argumentaci by podle mého názoru bylo žádoucí (nejen ve vztahu k tomuto dílčímu tématu) doplnit o rozbor platných pravidel pro výklad mezinárodních smluv, přičemž by bylo možno využít též aktuální výsledky práce Komise OSN pro mezinárodní k tématu „pozdější dohody a pozdější praxe států ve vztahu k výkladu mezinárodních smluv“.

V rámci obhajoby své práce by autor mohl reagovat na připomínky uvedené výše a stručně konkretizovat své představy o možném budoucím mezinárodněprávním režimu těžby přírodních zdrojů v kosmickém prostoru.

¹ V této souvislosti upozorňuji, že autor na s. 71 nedopatřením uvádí, že Dohoda o Měsíci ještě nenabyla účinnosti, i když ve skutečnosti již vstoupila v platnost v červenci 1984.

² Pro ilustraci viz např. nejasnou zmínku o diplomatické ochraně na str. 131; nejasný odkaz na tematicky nesouvisející judikaturu Mezinárodního soudního dvora na s. 136; a opačně používání pojmů „ručení“ na str. 129 a 130 (s. 129: „Totiž znakem odlišujícím ručení mezinárodním kosmickém právu od pravidel stanovených v ARSIWA je skutečnost, že první je založeno na absolutní odpovědnosti států za škodu způsobenou vesmírným objektem na povrchu Země nebo letadla za letu“; s. 130: „Jak bylo zdůrazněno výše, škodlivé rušení způsobené z vesmíru může mít za následek odpovědnost více států za škodu způsobenou buď v rámci absolutního systému odpovědnosti za škodu nebo ručení založeného na zavinění.“).

IV. Jako shrnutí uvádím, že přes výše uvedené dílčí kritické připomínky předložená práce podle mého názoru splnila kladený cíl zevrubně a v širokém kontextu posoudit mezinárodně právní úpravu těžby přírodních zdrojů v kosmickém prostoru. Autor prokázal samostatnost při zpracování tématu, jakož i důkladnou práci se zdroji; práce je logicky a přehledně vystavěna a má odpovídající jazykovou, stylistickou a argumentační úroveň.

V. **Práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertační práce.**

V Praze dne _____

oponent (JUDr. Pavel Caban, Ph.D.)